

Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitaplarında Tarihi Karakterlerin Kullanımını Etkileyen Faktörler

Cengiz DÖNMEZ¹, Kubilay YAZICI²

ÖZ

Geçmişten günümüze Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında ele alınan konular ve bu konuların işleniş şekilleri birçok defa değişime uğramıştır. Fakat bu durum söz konusu kitaplarda tarihi karakterlerin var olma durumlarını etkilenmemiştir. Kim tarafından ne zaman yazılırsa yazılsın, tarihi karakterlere mutlaka yer verilmiştir. Bununla birlikte ders kitaplarında hangi tarihi karakterin yer alması gerektiğini belirlemede pek çok faktörün etkide bulunduğu da bilinmektedir. Bu faktörlerden özellikle; öğretim amacı, içerik, siyasilerin etkisi ve tarihi karakterlerin kazanma/kaybetme ya da başarı/başarısızlık durumlarının belirleyici olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada öncelikle söz konusu faktörlerin neler olduğunu ve geçmişten günümüze tarih öğretimi bağlamında Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde tarihi karakterlerin kullanımına etkilerini örneklerle açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Tarihi Karakter, İnkılâp Tarihi, Ders Kitapları.

Factors Affecting the Use of Historical Characters in Republic of Turkey Revolution History and Kemalism Textbooks

ABSTRACT

The subjects in the Republic of Turkey Revolution History and Kemalism textbooks and the way these subjects have been handled have gone through many changes from past to present. However, this has not affected the existence of historical characters in these books. No matter who wrote the books and no matter when they were written, historical characters have always been included in them. However, there are many factors affecting how to determine which historical characters to include in textbooks. Among these factors, educational purpose, content, the effect of the politicians and wins/losses or success/failures of the historical characters are the most determining ones. Hence, in this study the aforementioned factors and the effects of these factors to the use of historical characters in the Republic of Turkey Revolution History and Kemalism textbooks in the context of history teaching will be examined..

Keywords: Historical Character, Revolution History, History Books.

GİRİŞ

Antik çağlarda özellikle Herodot ile başlayan geçmişe duyulan merak; neden sonuç ilişkisi gözetilmeksizin, birbiri ile ilişkilendirilmemiş, vakalara dayalı tarih

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, e-posta: cdonmez@gazi.edu.tr

² Doç. Dr., Niğde Üniversitesi, e-posta: kyazici@nigde.edu.tr

aktarımına neden olmuştur. Tarih, önceleri hükümdar adaylarının yetiştirilmesi ve klasik dillerin öğretimi için gerekli materyal sağlama aracı olarak görülmüştür. XVI. yüzyılda tarih öğretimine verilen değer artmış, tarih, dini metinleri daha iyi anlama ihtiyacına hizmet etmiş, bu durum tarihsel çerçevenin inşa edilmesine yardımcıdır (Safran, 2006a: 175). Tarih çalışmalarında aşamalı bir gelişim yaşanmasına rağmen, bilimsel ölçütlerin dikkate alınmadığı bu süreç XIX. yüzyıla kadar devam etmiştir. Bu yüzyıldan itibaren bilimsel alanda yaşanan gelişmeler tarih yazıcılığına etkide bulunmuş ve tarihin bir bilim olarak kabulüne yol açmıştır (Kafesoğlu, 1963: 1-3).

Yaklaşık iki asırdan beri öğretim programlarında yer alan tarih dersleri (Memioğlu, 2004:309) her ülkenin, kendi eğitim sisteminin elverdiği ölçüde belli amaçlar doğrultusunda işlenmeye ve geliştirilmeye çalışılmaktadır (Ulusoy, 2009: 117). “Bugün ve yarınımızın çıkış noktasını geçmiş yaşantılarımızın belirlediği” (Arslan, 2006: 20) görüşünün kabul görmesi, bu aşamaya gelmesinde önemli olmuştur. Bir başka ifadeyle; insanlar içinde yaşanan zaman diliminde veya gelecekte yapacakları her şeyi, geçmişteki deneyimlerini kullanarak kurgularlar. Bu kurgulama, süreç hakkında farkındalık yaratarak bireyin bilinçli hata yapmasına engel olur. Hafızanın insana sağladığı bu faydayı, toplumlar için tarih bilinci yerine getirir. Köstüklü (2001: 11) bu durumu;

“Tarih, bir milletin hafızasıdır. Bir fert için hafıza ne ise... Millet için de hafıza yani tarih aynı önemi taşır. Hafızasını kaybeden bir insanın istikrarlı bir geleceği olamaz... Toplumların veya milletlerin varlıklarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilmeleri, onlar için bir hafıza niteliğinde olan tarihi öğrenmeleriyle doğru orantılıdır. ” diyerek izah etmektedir.

Toplumların tarihi öğrenmeleri, sadece kendi geçmişlerini değil aynı zamanda diğer toplumların da geçmişlerini anlamalarına hizmet eder. Çünkü bir toplumu doğru anlayabilmek için o toplumun tarihini bilmek gerekir. Başka toplumların tarihini bilen kişi, o toplumun iktisat, siyaset ve toplum biliminin de içerisinde yer aldığı geniş yelpazedeki deneyimlerini daha iyi anlar (Mills, 1979: 233). Nichol (1991: 3-4) tarih niçin öğretilir sorusunun cevabı olarak;

- *Tarih biliminin kültürel mirasımızın önemli bir parçası olması,*
- *Geniş bir literatürü içermesi,*
- *Öğrencilerin yaşama uyum sağlamasına yardımcı olması,*
- *Toplumu kaynaştırması” gibi faydalarının yer aldığı pek çok gerekeciyi sıralamaktadır.*

Demircioğlu (2010: 66) ise geçmişten günümüze tarih öğretiminin gerçekleştirilme amaçlarını;

- *Tarihsel bilgi, toplumsal değerler ve kültür aktarımı,*
- *Geçmiş ve bugünü anlamak,*
- *Mevcut ideolojik yapının benimsenmesi ve kimlik gelişimi,*
- *Öğrencilere deneyim ve bilimsel düşünme becerilerini kazandırmak,*

- *Tarihle ilgili temel kavramların öğretimi,*
- *Dil becerilerini ve boş zamanlarını değerlendirmek, şeklinde ifade etmiştir.*

Yukarıda bir kısmına yer verilen gerekçeler ve gerçekleştirilme amaçlarından ötürü tarihin öğretilmesi gerektiği görüşü ekseriyetle kabul görmektedir. Bunun yanında özellikle son yıllarda batı dünyasında medya kuruluşlarından politikacılara ve tarihçilere kadar geniş yelpazede insanlar, ulusal tarih öğretiminin mevcut öğretim programındaki yerinin güçlendirilmesi gerektiği görüşünü dile getirmektedirler (Leeuw-Roord, 2009: 168). Ulusal tarih öğretimi bir topluluğun millet olarak teşekkülünden başlayarak, içinde yaşanan zaman dilimine kadar uzanan, geniş zaman aralığındaki önemli olayları içermektedir. Bu zaman aralığında özellikle, yakın dönem tarihinin genç kuşaklara öğretilmesi, her devletin tarih öğretimi alanında öncelikleri arasında yer almaktadır. Ülkemizde bu öncelik Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde karşılığını bulmaktadır.

Tarihsel süreçte “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük” dersinin başlangıcı; Ankara Adliye Hukuk Mektebi’nde 1925 yılında okutulmaya başlanan “İhtilaller Tarihi” dersine dayandırılabilir. Ancak günkü manada önce 1933 yılında İstanbul Üniversitesi “İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nde”, 1942 yılında ise Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi “Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü’nde” okutulmuştur. 27 Mayıs 1960 askeri darbesinin ardından “Türk İnkılâp Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Rejimi” adıyla bütün fakülte ve yüksekokullarda iki yarıyıl okutulması kararlaştırılmış, 20 Mart 1968’de ise dersin adı “Türk Devrim Tarihi” olarak değiştirilmiştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra “Türk İnkılâp Tarihi” daha sonra ise “Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi” adını almıştır (Doğaner, 2005). Bu ders, 1981 yılında (ilköğretimin sekiz yıla çıkarılmadan önce) temel eğitim ikinci kademedede (6-8. sınıflar) “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi” adıyla okutulmaya başlanmıştır. 1982 yılında ise, günümüzdeki şekliyle “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi” adını almıştır. Günümüzde ilk ve orta öğretimdeki her dersin içeriğinde yer alan “Atatürkçülük ile ilgili konular” 1982 yılından itibaren ilköğretim programlarının içerisine serpiştirilmeye başlanmış ve 1986 yılından itibaren bu uygulama düzenli bir şekilde sürdürülmüştür (Yılmaz, 2006: 24-25). Bu aşamada özellikle mihver ders olarak kabul edilen sosyal bilgiler derslerinde ve sınırlı da olsa diğer derslerde yer alan “Atatürkçülük” ile ilgili kazanımlar, İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük konularının genç kuşaklara öğretilmesinde önemli rol üstlenmişlerdir (Dönmez ve Yazıcı, 2008).

Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi Öğretiminde Ders Kitaplarının Yeri

Batı ülkelerinde ders kitapları öğrenciler için vazgeçilmez değildir ve yardımcı ya da rehber materyaller olarak değerlendirilmektedir (Karabağ, 2010: 155). Bu konuda Kuluri (2003: 107) “sınıftaki uygulama ders kitaplarına ve öğretmenlere, ders kitaplarından daha da çok öğretmenlere dayanır” ifadesini kullanmaktadır. Ancak ülkemizde durum farklıdır ve eğitim- öğretim sürecinde değişik

materyaller kullanılmasına rağmen ders kitapları öncelikli yerini korumaktadır. Yanpar (2006:114) “ders kitaplarının eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık” ettiğini ve “hatta birçok durumda ise kullanılan tek materyal olduğunu” ifade ederek ders kitabının önemine değinmiştir. Bir dönem ülkemizde eğitim-öğretim sürecinde ders kitaplarının yanı sıra dergiler ve yardımcı materyaller kullanılmışsa da, MEB tarafından yayınlanan “konuların ders kitabından işleneceği ve yardımcı eğitim araçlarının ders kitabının yerine konulamayacağına” ilişkin genelge (Meb, 2004) ile ders kitabının esas materyal olduğu vurgulanmıştır.

Eğitim-öğretim sürecinde vazgeçilmez kaynak olan ders kitaplarının “tarih öğretimi” için ayrı bir yeri vardır. Çünkü gerek ele alınan konuların geniş zaman aralığını kapsamaması, gerek tarihçilerin bakış açılarının tarihsel bir kurgu ile aktarılması gerçeği ve gerekse siyasi etkiler bu derslerde okutulan ders kitaplarını daha önemli kılmaktadır. Bu önemine rağmen, içerisinde Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihinin de yer aldığı tarih öğretiminde yaşanan sorunların en önemli sebeplerinden birisinin de ders kitapları olduğu ifade edilmektedir. Safran (2006a:182) bu durumu “tarih öğretimi meselesi ders kitabı yazdırılması işine indirgenmiştir” diyerek özetlemiştir.

Tarihi Karakter

“Karakter” kelimesi Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlükte (TDK, 2012) “Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, ıra, seciye” olarak ifade edilmektedir. Kısaca, kişinin ayırt edici özelliklerini anlatmak için kullanılan “karakter” sözcüğü Yunanca kökenli olup, anlam kargaşasına yol açabilecek şekilde sıkça, kişilik ve mizaç (huy) terimlerinin yerine kullanılmaktadır. Karakter ile mizaç arasındaki en belirgin fark; karakterin kalıtsal yönünün mizaca oranla daha az olması ve sosyal öğrenmeden, kültürden ve bireyin yaşantısından daha fazla etkilenmesidir (Aslan, 2008: 9-15).

“Tarihi karakter” ifadesinde yukarıda kısaca açıklanan karakter kelimesinin anlamı yer almakla birlikte, geçmişte yaşayan kişilerin sadece karakter özelliklerinden dolayı “tarihi karakter” olarak nitelendirilmemeleri gerektiğini düşünmekteyiz. Zaten tarih ders kitaplarında yer alan tarihi karakterler, karakter özelliklerinden ziyade, bir olaya etkide bulunma veya bir olaydan etkilenme durumlarından ötürü yer almaktadırlar. Şüphesiz bu aşamada kişilerin “karakterleri” tarihi olayın sebebinde veya sonucunda etkili olmaktadır. Karakter; kültür, sosyal öğrenme ve bireysel özelliklerden etkilendiği için, kişinin olay üzerindeki veya olayın kişi üzerindeki etkisini de yansıtmaktadır. Bu nedenle “tarihi karakter” “geçmişte yaşamış, yaşadığı dönemde meydana gelen ve tarih açısından önemli bir olayda etkili veya konumundan dolayı etkilenen kişiler” için kullanılmalıdır.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden birisi olan “durum çalışması” kullanılmıştır. Glesne (2012: 31) durum çalışmasını, bir olayın yoğun bir şekilde çalışılmasıyla ilgili olduğunu, Yıldırım ve Şimşek (2006: 77) ise bu çalışma türünün bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasını içerdiğini ifade etmişlerdir. Bu çalışmada da Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında tarihi karakterlerin yer almasını etkileyen faktörler bağlamında derinlemesine bir analiz gerçekleştirildiği için “durum çalışması deseni” kullanılmıştır.

Bunun yanında çalışmada nitel araştırmalarda kullanılan örnekleme tekniklerinden birisi olan ölçüt örnekleme tekniğinden faydalanılmıştır. Bu örnekleme tekniğini oluşturan temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 112). Ayrıca çalışmada toplanan verilerin, araştırma problemine ilişkin olarak neleri söylediği ya da hangi sonuçları ortaya koyduğu ön plana çıkaracağından (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 222), nitel veri analizi tekniklerinden betimleme tekniğinden de faydalanılmıştır.

Araştırma kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun denetiminden geçmiş, ulaşılabilen ders kitapları incelemeye tabi tutulmuştur. Bu çalışmada ilk ve ortaöğretim kurumlarında daha önceki eğitim-öğretim yıllarında okutulan Şahin (1998), Kurt (2006), Palazoğlu ve Bircan (1993) ve Kara (1998) tarafından yazılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ders kitapları ile 2012-2013 eğitim- öğretim yılında okutulan Başol vd., (2012ab), Komisyon (2012) ve Gamsız (2012) tarafından yazılan “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük” ders kitapları tarihi karakterlerin ders kitaplarında yer alma durumlarına etki eden faktörler açısından incelenmiştir. Bu aşamada İşçimen (2007) tarafından aktarılan, Muallim Ahmed Halid, “1926-1927” tarafından yazılan “Bizim Tarih” ve İhsan Şerif, “1927-1928” tarafından yazılan “Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri” isimli ders kitaplarından elde edilen bilgilerden de faydalanılmıştır.

BULGULAR

Tarihi Karakterlerin Ders Kitaplarında Yer Alma Durumlarını Etkileyen Faktörler

Tarihi karakterlerin ders kitaplarında yer almasını etkileyen pek çok faktör mevcuttur. Bunlardan özellikle; öğretim amacı, içerik (ele alınan konu ve dönem), siyasi iktidarların etkisi, kazanma/kaybetme veya başarı/başarısızlık durumları, tarihi karakterlerin ders kitaplarında yer almalarında belirleyici olmaktadır. Bu aşamada göz ardı edilmemesi gereken husus söz konusu faktörlerin birbirleriyle sıkı bir ilişki içerisinde olduklarıdır. Ders kitabının içeriğinde hangi konuların ve buna bağlı olarak hangi tarihi karakterlerin yer alacağı dersin öğretim amaçlarıyla ilişkilidir. Tarihi karakterin

kazanma/kaybetme ya da başarı/başarısızlık durumları da ders kitabında yer almalarında etkili olmaktadır.

Öğretim Amacı

Tarih eğitimi alanında bir öğretim programı oluşturabilmek için öncelikle tarih eğitimiyle nelerin amaçlandığının belirlenmesi gerekir (Tekeli, 2000: 11). Çünkü öğretim amacı, dersin içeriğinin şekillenmesine doğrudan etki eden bir unsurdur. Öğretim amacını belirlemede kullanılan değişkenler “disiplin içi” ve “disiplin dışı” amaçlar olarak iki başlıkta ele alınmaktadır. “Disiplin içi amaçlar” tarih bilimi ile ilgili amaçları, ifade etmek için kullanılmaktadır (Dilek, 2001; Demircioğlu, 2005; Aslan ve Akçalı, 2007; Kaya, 2011; Yılmaz ve Kaya, 2011). Bu amaçlar “öğrencilerin bir disiplin olarak tarihin doğasını, çalışma yöntemlerini ve süreçlerini anlamalarını ve tarihsel düşünme becerilerini kazandırmayı” içerir (Slater 1995: 126’ dan aktaran; Yılmaz ve Kaya, 2011: 93). Bu sayede öğrenciler tıpkı bir tarihçi gibi olayları analiz etmeyi ve irdelemeyi öğrenirler (Dilek, 2001).

“Disiplin dışı amaçlar” ise öğrencilere vatandaşlık/kimlik aktarımı odaklı bir eğitim vermeyi merkezine almaktadır (Dilek, 2001; Demircioğlu, 2005; Aslan ve Akçalı, 2007; Kaya, 2011; Yılmaz ve Kaya, 2011). Bu yaklaşım “Tarih, bireysel ve toplumsal kimliğin şekillenmesinde önemli bir rol ifa eder” (Barton ve Mccully, 2005: 85) görüşünü esas almaktadır. Dış amaçlar, “öğrencileri toplumsal normlara uygun olarak sosyalleştirmeyi, resmi ideolojiyi benimsetmeyi veya demokratik düşünme biçimi gibi belirli bir düşünce yapısını kazandırmayı hedefleyen amaçlar” (Slater, 1995: 126’den aktaran; Yılmaz ve Kaya, 2011: 93) olarak ifade edilmektedir (Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız; Dilek, 2001).

Ancak tarih eğitimcileri arasında, tarih derslerinde öğretim amacını belirlemede kullanılan değişkenlerden hangisinin daha fazla yer alması gerektiği konusunda tam anlamıyla bir uzlaşma mevcut değildir. Hangi öğretim amacının ağırlıklı olarak yer alması gerektiği, öğretim programına ve sınıf seviyesine göre değişikliğe uğramaktadır. Örneğin sosyal bilgiler derslerinde yer alan tarih konuları, tarih derslerine göre daha fazla dış amaçları bünyesinde barındırırken, tarih derslerinde bazen disiplin içi amaçlara bazen ise disiplin dışı amaçlara daha fazla yer verilmektedir. Tekeli (1998:193) “tarih derslerinin toplumsal ve siyasi ideolojilerin öğretileceği bir araç olarak görüldüğünü” ifade ederek, tarih derslerinin ideolojik bakış açısının etkisi altında kaldığını belirtmiştir. Söz konusu “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük” dersleri olduğunda, özellikle disiplin dışı amaçlardan kimilerine göre ideoloji (Tekeli, 1998; Yılmaz ve Kaya, 2011), kimilerine göre ise vatandaşlık boyutu (Safran, 2006b) ağır basmaktadır.

Safran (2006b: 99-101) “İnkılâp tarihi derslerinin doğuş gerekçesi itibariyle Vatandaşlık Bilgisi dersi olarak yürütüldüğünü” ifade eder ve bu durumu şu şekilde açıklar: “...bir rejim değişikliğinden sonra, yeni rejimin kendi insanını

yetiştirmek isteyeceği ve bunun için de bizzat kendi tarihinden yararlanacağı sonucunu çıkarmak zor değildir”. Emiroğlu’da (2006: 98) inkılâp tarihi dersinin yapılandırılması aşamasında vatandaşlık boyutunun önemine değinmiştir. Ona göre “Vatandaşlık boyutunun ferdin ve devletin hak ve sorumlulukları bağlamında sınırlı tutulduğunda bireylere kazandırılmak istenilen vatandaşlık şuurunun da seviyesi sınırlı kalacaktır. Tarih bilimini temel alan bir anlayış, bireylerin vatandaşlık şuurunu geliştirme açısından daha uygun bir zemin hazırlayacaktır”.

Tarihsel süreç içerisinde ders kitapları incelendiği zaman, eski dönemlerde daha fazla hissedilmekle birlikte rejimin benimsetilmesi düşüncesinin ders kitaplarında yaygın olarak yer aldığı görülmektedir. Özellikle cumhuriyetin ilanından sonra, eğitim-öğretim sürecinde genç kuşaklara, fırsat bulunan her alanda yeni rejimi benimsetme çabalarının yaşandığını görmekteyiz. Bu aşamada konusu ve içeriği itibarıyla en sık yaralanılan dersler ise tarih dersleridir. Kanaatimizce ideoloji boyutu vatandaşlık boyutunun altında benimsetilmeye çalışılan bir alt boyuttur. Cumhuriyetin ilk yıllarında vatandaşlık kazanımlarının yapılandırılmasının sağlanması aşamasında öncelikle rejimin genç kuşaklara benimsetilmesi düşüncesi yatmaktadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında İhsan Şerif (1927-1928) tarafından kaleme alınan “Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri” isimli ders kitabı incelendiği zaman, rejimin genç kuşaklara benimsetilmesi çabaları açıkça görülmektedir (İşçemen, 2007). Bu ders kitabında konuyla ilgili şu çarpıcı ifadeler yer almaktadır:

- “Hükümetimizi canımız gibi severiz. Onu her tehlikeden esirgeriz.”,
- “Cumhuriyeti her türlü tehlikeden korumak, canımızdan daha kıymetli tutmak herkesin en birinci vatani vazifesidir.”,
- “Siz yalnız ananızın, babanızın çocukları değilsiniz. Hepimizin büyük milletimizin, büyük cumhuriyetimizin evlatlarısiniz... Cumhuriyetimizi babanızdan ananızdan kardeşinizden daha çok seviniz, anladınız mı?” (İhsan Şerif, 105-109’den aktaran, İşçimen, 2007: 216-217).

Günümüzde Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi derslerinin yapılandırılmasında cumhuriyetin ilk yıllardan farklı bir anlayış söz konusudur. Örneğin 1993’ten 2006 yılına kadar okutulan kitaplarda doğrudan rejimi öven ifadeler yerine tarihi karakterlerin yaptıkları işlerin önemine atıfta bulunulmuştur. Bu gün okutulan ders kitaplarında ise övgü sözleri yok denecek kadar azdır. Söz konusu dersler, özellikle vatandaşlık kazanımlarının yapılandırılmasına dönük bir anlayışla ele alınmış ve içerisine resmi ideolojinin benimsetilmesi için de bazı görüş, fikir ve bakış açıları adapte edilerek oluşturulmuştur. Diğer bir ifadeyle, tarih öğretiminin dış amaçlarıyla rejimi benimsetme anlayışından, vatandaşlık kazanımlarının benimsetilmesi amacına doğru bir kayma gerçekleştirilmiştir. Bugünkü ders kitaplarında dikkati çeken diğer bir husus ise, tarih öğretiminin iç

amaçlarının önceden olmadığı kadar içerikte karşılığını bulması ve kitaplarda tarihsel becerileri kazandırmaya yönelik çalışmaların yer almasıdır.

İçerik

Stradling'in (2003: 3) ifade ettiği gibi "hiçbir tarih ders programı her tarih dönemini baştan sona ele alamaz; seçim yapmak kaçınılmazdır". Bu durum tarih ders kitaplarında bazen bir döneme, bazen bir bölgenin veya ülkenin tarihine, bazen ise tarihin bir boyutunun ele alınmasına ya da alınmamasına neden olmaktadır. Örneğin; 1926 ilkokul programında tarih öğretiminin gerçekleştirilmesi esnasında öğretim sürecinin merkezinde, Türk tarihinin olması yani Türk tarihinin ele alınması gerektiği ifade edilmekteydi. Bu demekti ki diğer milletlerin tarihlerine ya da tarihin diğer konularına değinilmeyecekti. Çapa (2002: 51) bu programda;

"İlkokullarda Genel tarih okutmaya öğrenci seviyesi ve zaman müsait olmadığından, Genel tarihin önemli kısımları Türk tarihiyle bağlantı kurulmak suretiyle öğretilece[ğini] ve [Geçmiş dönemlerde üzerinde durulan] hükümdarların hayatları ve savaşlardan ziyade medeniyet tarihine önem verilece[ğine]" işaret etmektedir.

Toprak, 2001 yılında gerçekleştirilen Sosyal Bilimler Sempozyumunda sunduğu "Sosyal Bilimler Öğretiminde Alternatif Teknik ve Yöntemler" isimli bildirisinde bu konuyla ilgili şu tespitte bulunmaktadır:

"Bugünlerde Talim Terbiye Kurulu tarafından ders kitabı olarak okutulan lise ikinci sınıf tarih kitapları, 9 üniteden oluşuyor genellikle bu kitaplar ve bunlardan sadece iki tanesi Avrupa üzerine... Avrupa dışında bir coğrafya zaten yok kitaplarda. Avrupa dışında bir coğrafya ele alınmıyor; meselâ bir Japonya ile ilgili tek bir satır yok. Bunun yanında Meşrutiyet dönemi ders kitaplarında Ali Reşat'ın kitabında Japonya ile ilgili 9 sayfaya rastlanmaktadır..." (Aktaran; Yıldız, 2003: 183).

Konu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ders kitapları açısından ele alındığı zaman ise, mekân ve dönem seçiminden ziyade, ele alınan olayların kapsamı ve aktarım süreci, tarihi karakterlerin ders kitaplarında yer almasında belirleyici rol oynamaktadır. Bu aşamada yaşanan en büyük sıkıntı ders kitabında hangi tarihi karakterin yer alacağına, ele alınan olay bağlamında ders kitabını yazan kişi ya da kişilerin insiyatifine bırakılmış olmasıdır. Bu da aynı sınıf ders kitaplarda bile farklı tarihi karakterlerin yer alması sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bunun sıkıntısı ise özellikle merkezi sınavlarda yaşanmaktadır.

Geçmişten günümüze tarih öğretimi ile ilgili yapılan eleştirilerin odağında yer alan diğer bir konu ise siyasi olaylara daha fazla yer verildiğidir. Ata (2005:2) bu durumu 1970'lerden beri tarihin nasıl yapılandırılması gerektiği konusunun, programların içeriğinde siyasal, kültürel ve sosyal olayların dengesine indirgeniğini ve bu dengenin 1993 lise tarih programıyla, kültür tarihi lehine

kurulmaya çalışıldığını ifade etmiştir. Benzer eleştiriler Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük dersleri için de sıkça yapılmıştır. Safran (2006c: 199) “Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretimi” sempozyumunun kapanış konuşmasında konuyla ilgili yapmış olduğu değerlendirmede;

“[Eski öğretim programlarına gönderme yaparak] Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları belli bir dönemde veriliyor. Saltanatın kaldırılması, hilafetin kaldırılması, şapka inkılâbı, bunlar sıralanıyor. Fakat sosyal hayattaki yansımaları nedir? Halk bunları nasıl karşıladı, nasıl uyguladı, bu değişim halka nasıl yansıdı sadece belli bölümlerde verildiği için çocuklarda belli bir yerde somutlaştırma noktasında sıkıntı yarattığından [yeni öğretim programında] biz bu olayları geniş aldık” demektedir.

Ağırlıklı olarak genel tarih ders kitaplarında görülen bir uygulama olan tarihi olayların günümüze yakın bir zaman dilimini içermesi bazen yaşayan kişilerin de ders kitaplarında yer alması sonucunu beraberinde getirmektedir. Bu çalışmanın kaleme alındığı zamanda Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi ders kitabında (Okur, Sever vd., 2012) yer alan yaşayan tarihi karakter sayısı 110’dur. Konuya inkılâp tarihi açısından bakıldığında geçmiş dönemlerde okutulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ders kitapları, Atatürk’ün vefatına kadar olan dönemi içerirken, yürürlükte olan öğretim programı ile “1945 sonrası dünya ve ülkemiz siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik olayları ana hatlarıyla konulmaktadır” (Ata, 2006: 128) denilerek 2000’li yıllara kadar getirilmektedir. Mevcut kitaplar incelendiğinde, Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında (Gamsız, 2012) yer alan karakterlerden 4 kişinin yaşadığı, 8. sınıf ders ve çalışma kitabında yer alan karakterlerin ise hepsinin ölmüş oldukları görülmüştür. Ancak Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerini yapılandırma çalışmaları çerçevesinde, daha yakın dönemdeki olayların da ele alınmasıyla yaşayan bazı tarihi karakterlerin ders kitaplarında yer alacağı öngörülmektedir.

Bu aşamada akla gelen soru ise; öğrencilerin, belli bir dönemde yaşayan bir olaya etkili olan ya da etkilenen kişiyi, günümüzdeki görüş ve davranışlarından arınmış bir şekilde, sadece olayın gerçekleştiği andaki görüş ve davranışları esas alarak değerlendirmede bulunmalarının beklenmesinin ne kadar gerçekçi olacağıdır? Wirth’ ün (2004: 49) de ifade ettiği gibi “olayların görgü tanıklarının henüz sağ oldukları şimdiki zamanın tarihi çok duyarlı bir konudur”. Dolayısıyla dikkat ve duyarlılıkla konuya yaklaşılması gerekmektedir.

Siyasi İktidarların Etkisi

Siyasal rejimlerin tarihe yükleyebilecekleri propaganda işlevinin, özellikle demokratik olmayan ülkelerde tarihin kötüye kullanımına hizmet edebileceğini söyleyen Wirth (2004: 25-27), demokratik ülkelerin de bu tür bir anlayıştan tamamen uzak olmadıklarını belirtmektedir. Siyasi iktidarların, tarih yazımı ve tarih öğretimine yönelik ilgilerinin, diğer bilim dalları ve öğrenme alanlarından

daha fazla olduğunu ifade etmek yanlış olmayacaktır. Şimşek ve Pamuk (2010: 25) bu durumu “Foucault’un tarihsel-sosyal her gelişmeyi iktidarın yerini sağlamlaştırmak için bir aşama olarak gördüğü düşüncesi” ile açıklamışlardır.

Tekeli (2000: 8) özellikle son yirmi yıldır tarih ders kitapları ile ilgili genel bir hoşnutsuzluğun bulunduğunu ve bunun nedeninin tarihin ideolojik koşullandırma aracı olarak görülmesinden kaynaklanan siyasal çatışma alanı haline gelmesi olduğunu ifade etmektedir. Bu görüşe katılmakla birlikte şunu da ifade edelim ki, sadece son yirmi yıl için değil seksen öncesi yıllar için de benzer şikâyetler söz konusudur. Ülkemizde Atatürk sonrası dönem, tarih yazıcılığı ve tarih öğretimi açısından incelendiğinde, siyasal iktidarların tarih yazımına olmasa bile, tarih öğretimine sıklıkla müdahale ettikleri ve kendi bakış açılarını genç kuşaklara aşılamaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Örneğin;

“1939 yılı içinde yeni ders kitapları hazırlanması yoluna gidilmiştir. Bu dönemin Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ders kitabı ancak 1944-1945 öğretim yılında Enver Ziya Karal tarafından kaleme alınmıştır... Ancak Karal’la birlikte değişen siyasal iktidarlara bağlı olarak ders kitaplarındaki yeni iktidarı olumlayan ifadelerin varlığı günümüze kadar süren bir tartışmanın da başlamasına yol açmıştır... 1950 sonrasında farklı yazarlarca yazılan Türkiye Cumhuriyeti Tarihi ders kitaplarında siyasal iktidarı memnun edecek ifadelere yer verme geleneğine baktığımızda Karal oldukça masumdur” (Metin, 2006: 49-50).

Benzer bir durum, tarih ders kitaplarında tarihi karakterlerin var olma durumu ile de ilişkilidir. Dönem dönem siyasal iktidarlar kendilerinden önce iktidarda olan veyahut rakip olarak gördükleri siyasal kimliği olan karakterlere, kendi dönemlerinde okutulan ders kitaplarında yer verdimemişlerdir. Bu konuda Metin (2006: 50“14. Dipnot”) şu çarpıcı bilgiyi paylaşmaktadır:

“Demokrat partinin iktidara gelişinin haftasında basımına izin veril[en]... yeni tarih dersleri adını taşıyan ancak dönemin tartışmaları içinde “Zuhuri Tarihi” olarak geçen kitapta Milli mücadelenin önde gelenlerinden Atatürk, İnönü ve Celal Bayar dışında hiçbirinin ismi geçmez; İnönü’nün adı yalnız bir defa o da Bayar’dan önceki Cumhurbaşkanı olarak zikredilir”.

Cumhuriyetin ilanından sonra Muallim Ahmed Halid, “1926-1927” tarafından yazılan “Bizim Tarih” adlı ders kitabında Atatürk, İsmet İnönü, Kazım Karabekir, Fevzi Çakmak gibi komutanlar övgü dolu ifadelerle yer almaktadır (İşçimen, 2007):

- *“Cumhur reisimiz bizi felaketlerden ve padişahların zulümlerinden, memleketimizi düşman istilasından ve mahvolmaktan kurtaran büyük Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleridir.”*

- “Sevgili İsmet Paşamız bilhassa muvaffakiyetlerini şükran ve minnetle yad etmeliyiz. Her dakika hayırlı zaferler kahramanı olmuştur.”(Muallim Ahmed Halid, 22,86’dan aktaran İşçimen, 2007: 216-217).

Bu çalışma kapsamında incelenen Palazoğlu ve Bircan (1993), Şahin (1998), Kara (1998) ve Kurt (2006) tarafından yazılan ve belli dönemlerde ilk ve ortaöğretim düzeyinde okutulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ders kitaplarında da tarihi karakterlerle ilgili övgü dolu ifadeler yer verildiği görülmektedir.

- “Atatürk büyük bir fikir adamıdır, dahi bir asker ve komutandır, üstün bir siyaset ve devlet adamıdır. Bu üstün özellikleriyle önder bir kişiliğe sahiptir”. (Palazoğlu ve Bircan, 1993: 58).
- “Mustafa Kemal’in gençlik yıllarında, Türk milleti çeşitli güçlüklerle karşı karşıya bulunuyordu. Milletini bu durumdan kurtarma çabası içinde olan bu büyük insan, hayatı boyunca büyük güçlüklerle karşılaştı. Fakat bu zorluklar karşısında hiçbir zaman yılmadı. Mustafa Kemal Trablusgarp Savaşı’nda bütün imkânsızlıklara rağmen İtalyan ordusuna karşı başarılı savunma savaşları yaptı.” (Şahin, 1998: 50).
- “Mensubu olduğu Türk milletini sonsuz bir aşkla seven Mustafa Kemal Atatürk, milleti için her türlü zorluğa katlanmış ve kendini ona adanmıştır” (Şahin, 1998: 56).
- “Başbakanın seçimini yasal ve olanaklı kılabilmek için, Gazi Paşa Hazretleri'nin önerisinin yasallık kazanması gereklidir.” (Kara, 1998: 20).
- “...Atamız öldü! Bu ölümle yalnız büyük bir millet, şanlı bir millet, oğlunu kaybetmedi; tarih en yiğit kahramanını, insanıyet en yüce dehasını kaybetti. -Orhan Seyfi Orhon- (Kara,1998:189).
- “...Bu sebeple de Atatürk üstün özelliklerinin ön plana çıkardığı eşsiz ve ayrıcalıklı bir kişiliğe ulaşmıştır. Her yönü ile üstün olan Atatürk, insanlığa kazandırdığı değerler ile çağımızın en büyük insanı ve gelecek çağlara ışık tutan bir lider olmuştur. Atatürk bir önderde olabilecek tüm özellikleri kişiliğinde toplamıştır.” (Kurt, 2006: 58).

Ancak dikkat edilirse bu zaman aralığında okutulan ders kitaplarında övgü dolu ifadelerin sadece Mustafa Kemal Atatürk’ün üzerinde toplandığı görülmektedir. Günümüzde okutulan ders kitaplarında ise abartılı sayılabilecek övgü dolu ifadeler birkaç cümle hariç “...Doğuştan kahraman, mümtaz... Albay Mustafa Kemal Beyefendi (Başol vd, 2012b: 18)” rastlanmamıştır. Geçmişten günümüze okutulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları incelendiği zaman ders kitaplarında yer alan tarihi karakterler ile ilgili övgü durumları ile ifade edilen cümlelerin sayısı azalmakta ve övgü durumunun niteliği değişmektedir. Bu durum günümüze yaklaştıkça Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin resmi ideolojinin aktarımı amacından ziyade daha fazla tarih biliminin ve vatandaşlık aktarımının amaçlandığı bir eğitim-öğretim sürecini içermeye başladığı görüşünü destekler niteliktedir.

Bu aşamada akla gelebilecek fakat uygulamada görülmeyen bir durum ise bugün “demokratikleşme” süreci olarak ifade edilen ve çeşitli alanlarda gerçekleştirilen bazı değişikliklerin ders kitaplarında karşılığını bulmamasıdır. Örneğin sürecin adı olan demokrasi noktasından konuya baktığımızda bile bunun böyle olduğunu görürüz. En başta demokratikleşme tarihimiz tam olarak ele alınmamaktadır. Aslında yürürlükte olan öğretim programı ile konuların 1945 sonrasında meydana gelen olayları içerdiği ifade edilmektedir. Ancak okutulmakta olan ders kitaplarında 1960 ihtilali sonrasında idam edilen eski Başbakanlarımızdan Adnan Menderes’in tarihi bir karakter olarak yer alma durumu incelendiği zaman görülen şudur: İlköğretimde okutulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (Başol vd., 2012a:194) ders kitabında “1946 yılı başlarında partiden ayrılan Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan öncülüğünde demokrat parti (DP) kuruldu.” denilerek -1- defa bahsedilmiştir. Çalışma kitabında (Başol vd, 2012b) hiç yer verilmemiştir. Ortaöğretimde ise Komisyon (2012: 81) tarafından yazılan ders kitabında “II. Dünya Savaşı sonrasında yeniden başladı. Cumhuriyet Halk Partisi’nden ayrılan Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan 7 Ocak 1946’da Demokrat Parti’yi kurdular.” denilerek -1- defa, Gamsız (2012) tarafından yazılan ders kitabında ise hiç yer verilmemiştir.

Sonuç olarak siyasilere tarih öğretimine müdahalesi çeşitli şekillerde devam etmektedir. Çünkü sonuçta bir tercih yapılması gerekmektedir. Bu tercih de siyasilere görevlendirdiği kişiler vasıtasıyla gerçekleşmek durumundadır. Ancak tarihi bir olayın, tarih biliminin vazgeçilmez özelliklerinden biri olan objektif bir şekilde aktarılma zorunluluğu, olaya farklı açılardan etki eden tarihi karakterlerin ders kitaplarında yer almasını gerekli kılar. Söz konusu Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi dersleri olduğunda daha öncede ifade edildiği gibi, gerek rejimin etkisi, gerekse siyasi iktidarların bakış açıları “tarihi karakterlerin” seçiminde diğer tarih derslerinden daha fazla taraflı davranılmasına neden olmaktadır.

Kazanma-Kaybetme ya da Başarılı-Başarısız Olma Durumu

Tarih kitaplarında pek çok milletten, farklı düşünce ve inançlara ve sahip kişiler yer almaktadır. Lilletun’a göre (2003: 115) bu kişilerin ortak noktası kazananlar olmalarıdır. Bu görüşünü şu şekilde ifade eder: “Tarih[in] kazananlar tarafından yazıldığı söylenir. Bu görüşün içinde bir uyarı da saklıdır: kaybedenlere söz hakkı yoktur. İçinde yaşadığımız demokrasilerde bile kaybedenlerin tarihte pek görülmemesi tehlikesi vardır.” Tekeli’nin (1998: 193) ifade ettiği “tarih derslerinin ele alınışında tarihe, gerçeğin araştırılacağı bir bilim alanı olmaktan çok kabul edilmiş toplumsal ve siyasal ideolojilerin öğretileceği bir araç olarak” yaklaşıldığı görüşü, kaybedenlerin ders kitaplarında ya çok az ya da hiç yer almamaları sonucunu da beraberinde getirmektedir.

Tarih öğretiminde sadece siyasi olaylar, mücadeleler ve savaşlar değil kültürel, ekonomik ve sosyal olaylar da ele alınmak durumundadır. Ancak başarılı olma ve kazanma durumlarına göre ele alınacak konularla ilgili dikkat edilmesi gereken husus bu anlayışı temel alan bir yaklaşımın, öğrencilerin tarihi olaylara

tek taraflı bakmalarına yol açacağı gerçeğinin göz ardı edilmemesidir. Ders kitaplarındaki sayfa sınırlılığı nedeniyle her konuda mümkün olmayacaktır ama en azından tarihin akışında belirleyici olan bazı olaylarda kaybeden kişilerin de görüşlerinin yer alması gerekmektedir. Böylece bu dersler, tarihi olayların tek taraflı görüş ve bilgilere dayalı aktarımından kurtularak, öğrencilerin tarihsel bir kurgu içerisinde kendi çıkarımlarını yapmaları amacına hizmet edecektir.

Konuyla ilgili yakın dönem tarihimizin önemli tarihi karakterlerinden “Enver Paşa” örneği açıklayıcı olacaktır. Farklı zamanlarda yazılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında; Enver Paşa’nın vefatına kadar geçen süre dikkate alındığı zaman yer alma durumu, Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Ali Fuat Cebesoy, Kazım Karabekir gibi tarihi karakterlerle karşılaştırıldığında aşağıda tablo 1’de verilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 1. *İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük Ders Kitaplarında “Atatürk”, “İsmet İnönü”, “Ali Fuat Cebesoy”, “Kazım Karabekir” Ve “Enver Paşa”nın Farklı Zamanlarda Yazılan Ders Kitaplarında Yer Alma Sayıları*

Kitaplar	Tarihi Karakterler				
	Mustafa Kemal Atatürk	İsmet İnönü	Ali Fuat Cebesoy	Kazım Karabekir	Enver Paşa
Palazoğlu ve Bircan, 1993	432(479)	18(34)	16(16)	10(10)	9(9)
Kara, 1998	-	-	-	-	-
Şahin, 1998	247(553)	7(24)	6(6)	5(6)	3(3)
Kurt, 2006	307(763)	11(30)	4(7)	5(6)	4(4)
Başol vd, 2012a	266(812)	11(26)	10(16)	14(17)	3(3)
Başol vd, 2012b	72(215)	- (1)	1(1)	4(4)	(-)
Gamsız, 2012	321(1024)	12(40)	16(18)	14(18)	2(2)
Komisyon, 2012	306(853)	15(33)	10(11)	10(17)	1(3)

Not: Parantez içerisinde yer alan sayılar tarihi karakterin ders kitabında toplam yer alma sayılarını ifade etmektedir. Kara (1998) tarafından yazılan ders kitabında 1920 yılından itibaren geçen olaylar ele alınmıştır. Bu nedenle çalışma kapsamında değerlendirmeye tabii tutulmamıştır.

Elde edilen sonuçlar incelendiğinde tarihin kazananları konu edildiği görüşünü destekler sonuçlara ulaşılmıştır. İçerikte yer alışı şekillerine göre incelendiği zaman ise “tarihi karakter” olarak Enver Paşa’nın tarihimizde yüklendiği misyon göz önüne alındığında birkaç istisna hariç, o dönemde yaşayan diğer kişilerden farksız bir şekilde ele alınmış olduğu görülmektedir. Bu tür uygulamalar Lilletun’un (2003) ifade ettiği “tarihin kazananların tarihi olduğu yönündeki görüşlerini” desteklemektedir. Farklı eğitim-öğretim yıllarında okutulan Türkiye

Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ders kitaplarında Enver Paşa'nın yer alış şekilleri içerik olarak incelendiği zaman bu görüşün haklılığı daha iyi anlaşılacaktır. Aşağıda; Palazoğlu ve Bircan (1993), Kara (1998), Şahin (1998), Kurt (2006), Başol vd. (2012a), Başol vd. (2012b), Gamsız (2012) ve Komisyon (2012) tarafından yazılan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ders kitaplarında Enver Paşa'nın yer aldığı metinlerden örnekler verilmiştir.

- *"Bu sırada Osmanlı Hükümeti'ni İttihat ve Terakki Partisi yönetiyordu. Partinin ileri gelenlerinden bazıları ve Enver Paşa Alman taraftarı idi. Başkomutan Vekili olan Enver Paşa'nın giderek Osmanlı Devleti'nde tek adam olması Almanya için bir şans olmuştur."* (Palazoğlu ve Bircan, 1993: 14).
- *"Bu görüşten hareket eden Mustafa Kemal'in ülkede durması imkânsızdı. Gerekli izni alarak yola çıktı ve Mısır üzerinden Libya'ya geçti. Bu arada O'nun gibi düşünen genç subaylardan Enver Bey (Binbaşı), Nuri Bey (conker-binbaşı), Fethi Bey (okyar-binbaşı), Ali Çetinkaya (yüzbaşı) Libya'ya gitmişlerdi."* (Palazoğlu ve Bircan, 1993: 52).
- *"Birinci Dünya Savaşı öncesinde Enver Paşa, ordu için, Arap harflerinin ayrı ayrı yazılması şeklinde bir deneme yapmak istedi."* (Kara, 1998: 46).
- *"Mustafa Kemal ve Enver Beyin de aralarında bulunduğu Türk subayları gizlice Trablusgarp'a giderek İtalyanlara karşı savaştılar."* (Şahin, 1998: 14).
- *"Birinci Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı devlet yönetiminde, İttihat ve Terakki Partisi bulunuyordu. Partinin bazı üyeleri ve Harbiye Nazırı Enver Paşa, savaşı Almanların kazanacağını düşündü."* (Kurt, 2006: 26).
- *"Ruslar, 1 Kasım 1914'te Osmanlı İmparatorluğu'na savaş ilan ettikten sonra Doğu Anadolu Bölgesi'nden saldırıya geçtiler. Sarıkamış ve Erzurum'a doğru ilerlemeye başladılar. Enver Paşa komutasındaki Türk ordusu, Rus ilerleyişini durdurmak ve işgal edilen bölgeleri kurtarmak düşüncesiyle karşı saldırıya geçtiler."* (Kurt, 2006: 26).
- *"...Bunun üzerine Alman sempaticileri olan Enver Paşa ve İttihat Terakkinin ileri gelenlerinden bazıları 2 Ağustos 1914 tarihinde Almanya ile bir dostluk antlaşması imzalanmasını sağladılar"* (Başol, vd. 2012a: 32).
- *Kafkas Cephesi(Doğu Cephesi): Komutanlar: Enver Paşa, Hasan İzzet Paşa, Hafız Hakkı Paşa, Mahmut Kamil Paşa."* (Başol, vd. 2012a: 32).
- *"Mustafa Kemal, Enver Bey gibi genç subaylar yerli aşiretleri teşkilatlandırarak İtalyanlara karşı örgütlediler."* (Komisyon, 2012: 12).
- *Atatürkçü Düşünce Sisteminde İnkılâpçılık başlığı altında verilen "Atatürk ve Dil İnkılâbı" adlı etkinlikte; "...Konuşmaları dinleyen Atatürk: Farz edelim on beşinci yılda gazetelerde yarım sütun Arapça yazı kaldı. Ne olacak biliyor musunuz? Herkes o yarım sütunu okuyacak. Bir harp, bir buhran, bir şey çıktı mı, bizim yazı da Enver'inkine dönecek. Enver Paşa'nın daha fazla imla inkılâbı diyebileceğimiz denemesi I. Dünya Harbi olur olmaz suya düşmüştü..."* (Komisyon, 2012: 180-181).

Çalışmanın önceki kısımlarında da değinildiği gibi son yıllarda Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinde 1945 sonrası sosyal olayların da ele alınacağı ifade edilmişti. Ancak ilk ve ortaöğretimde okutulan ders kitapları incelendiğinde, ifade edilen zaman diliminde meydana gelen olaylara ilköğretim düzeyinde kısmen yer verildiğini, ortaöğretim düzeyinde ise yer verilmediği görülmektedir. Ele alınan konuda da başarı-başarısızlık ve kazanma-kaybetme durumlarının önemli olduğu görülmektedir. Aşağıda ilköğretim düzeyinde okutulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük ders kitabında (Başol, 2012a) yer alan sosyal olayların başarı-başarısızlık durumları açısından ele alınmasıyla ilgili örneğe yer verilmiştir. Örnek metin incelendiği zaman, tarihin kazananları konu edindiği görüşü, başarılı olanları konu edindiği görüşüyle de örtüşmektedir.

Ülkemizde spor alanında yapılan yatırımların karşılığı İkinci Dünya savaşıdan sonra alınmaya başlandı. 1948 Londra olimpiyatlarında Türkiye olimpiyat yedincisi oldu. 1998 yılında Seul olimpiyatlarında halter alanında Naim Süleymanoğlu olimpiyat rekoru kırarak şampiyon oldu. Türk Milli Futbol Takımının Dünya Kupasında en büyük başarısı 2002 yılında elde ettiği üçüncülüktür. Milli takımımız Avrupa şampiyonasında ise 2008 yılında yarı final oynamıştır. (Başol vd. 2012a:200).

TARTIŞMA ve SONUÇ

İnkılâp tarihi ders kitaplarında tarihi karakterler konusunda yaşanan karışıklıklardan birisi de yaşayan kişilerin ders kitaplarında nasıl ele alınacağı sorunudur. Cumhuriyetin ilk yıllarında okutulan ders kitaplarında yer alan karakterler, rejimin aşılması düşüncesiyle aşırıya kaçacak biçimde övgü dolu ifadelerle yer almışlardır. Bu uygulamadan daha sonraki yıllarda zamanla vazgeçildiği anlaşılmaktadır. Günümüzde ise bu uygulama yok denecek kadar azdır. Ancak Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük derslerinin tekrar yapılandırılma durumu neticesinde günümüze yakın tarihleri içermesi düşüncesi, bu derslerde okutulan kitaplarda yer alan kişilerin nasıl yer alacakları sorununu da beraberinde getirecektir.

Özellikle tarihi karakterlerin ders kitaplarında yer almasında siyasilerin etkisi düşünüldüğünde durumun gittikçe işin içinden çıkılmaz bir hal alacağı öngörülebilir. Kanaatimizce yaşanabilecek diğer bir sorun ise “Örneğin ders kitabında yer alan yaşayan bir kişinin aynı zamanda uyuşturucu kaçakçısı olduğu ortaya çıkınca bu durum nasıl izah ya da telafi edilecektir? Ya da öğrencilerin bu kişinin geçmişte yapmış olduğu faaliyetlerden son durumunu ayrı değerlendirmeleri nasıl sağlanacaktır?” sorularının cevabının net bir şekilde ortaya konulamamasıdır.

Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ders kitaplarında geçmişten günümüze değişmeyen diğer bir uygulama ise ders kitaplarında kazananlara yer verilirken

kaybedenlere yer verilmemesidir. Öğrencilerin tarihi bir olayda farklı bakış açılarını anlamalarının sağlanmasının da tarih öğretiminin görevleri arasında yer aldığı düşünüldüğünde bu şekilde farklı bakış açılarının kazandırılmayacağı da ortadadır.

Bizce tarihi karakterlerin ders kitaplarında yer alması konusunda yaşanan bir diğer sıkıntı ise; tarihi şahsiyet ve tarihi kişi kavramlarının sıklıkla tarihi karakter kavramının yerine kullanılmasıdır. Öyle ki gerek olaylara, gerek mekâna, gerekse zamana dayalı gerçekleşen tarih öğretiminde, kişilerden bahsedilmeden öğretimin gerçekleşmesi zayıf bir ihtimaldir. Bu aşamada sorulması gereken temel soru, her insanın tarih öğretimi sırasında kullanılıp kullanılmayacağı ve ders kitaplarında yer alıp alamayacaklarıdır. Bu sorunun cevabı ise, evet geçmişte yaşamış olan her insan, tarihin öğretimi aşamasında kullanılabilir ve ders kitaplarında da yer alabilir. Burada hemen açıklanması gereken şudur: Geçmişte yaşamış, ancak tarihi bir olayın gerçekleşmesinde veya seyrinde etkide bulunmamış bireylerin, ders kitaplarında “tarihi kişi” olarak ele alınması gerektiğidir. Tarihi kişilerin özellikle siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik olayların tarihsel süreç içerisinde toplumu etkileme boyutunun yansıtılmasında ve insan yaşamına etkisinin anlaşılmasında faydalı olacağını belirtmek isteriz.

Bir kişinin tarih biliminin konusu içerisinde ele alınan bir olayda yer alıyor olması “tarihi karakter” olarak ifade edilmesi için de yeterli değildir. Tarihi karakter deyince pek çok kişinin aklına tarihi şahsiyet kavramı da gelmektedir. Tarihi karakter gibi tarihi şahsiyet de, “efsane karakterlerin aksine, tarihte gerçekten yaşamış kişiler için kullanılmaktadır” (Wikipedia, 2012). Aslında bu kavramların ifade ettiği anlamlar incelendiğinde aynı manaya gelmedikleri anlaşılacaktır. Türk Dil Kurumunun resmi internet sitesinde bilim ve sanat terimleri sözlüğünde Arapça kökenli bir kelime olan “şahsiyet”in açıklaması “kişilik” terimi ile beraber ele alınmaktadır. Burada yapılan tanımda kişilik “1- Bireyin, toplumsal çevresi içinde karşılaştığı ve edindiği izlenimlerle oluşturduğu davranış özelliği. 2- Bireyin ruhsal ve toplumsal tepkilerinin tümüne verilen ad. 3- Bir kimsenin kendine göre belirgin bir özelliği olması durumu” olarak ifade edilmiştir (TDK, 2012). Diğer bir tanımda ise şahsiyetin (kişiliğin), “bireyi başkalarından ayıran doğuştan getirdiği ve sonradan kazanılan, tutarlı olarak sergilenen özelliklerin bütünü” (Özdemir vd., 2012: 567) olduğu ifade edilmektedir. Sardoğan ve Karahan (2007: 135) sergilenen özelliklerin duygu düşünce, tutum ve davranışı içerdiğini, Taymur ve Türkçapar (2012: 155) ise kişiliğin bireylerin tepkilerini ve bu tepkilerin farklılığını belirlemede önemli rol oynadığını belirtmişlerdir.

Yediyıldız (1995: 62) bir kişiye şahsiyetini yaptığı özgün işlerin, yaratıcı çalışmaların ve eserlerinin kazandırdığını ifade etmektedir. Çamdibi (1983: 26, 32) şahsiyet ile karakter arasındaki farkı şu şekilde izah etmiştir: “Her şahsiyet mutlaka bir kültür içinde ve o kültürden mutlaka bir şeyler alarak oluşur”. “Karakter” kelimesi ise ferdin ahlaki davranışlarının yönü ve tutarlılığı ile ilgili bir terimdir.

Yukarıda yapılan değerlendirmeler ışığında her tarihi şahsiyetin bir tarihi karakter olduğunu ifade edebiliriz. Ancak her tarihi karakterin, tarihi bir şahsiyet olarak nitelendirilmemesi gerekir. Kanaatimizce bir tarihi karakterin, tarihi şahsiyete dönüşebilmesi için aşağıda verilen üç durumun ortaya çıkması ve aşama aşama hayata geçmesi gerekir. Son aşamaya geldiği zaman tarihi karakter, tarihi şahsiyete dönüşmüş demektir. Bu aşamalar;

- 1- Tarihi karakterin sergilediği görüş, düşünce ve davranışlarda tutarlılık olur,
- 2- Bu görüş, düşünce ve davranışlar, içinde yaşadığı kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal yapılardan etkilenir ve bu yapıları etkiler,
- 3- Son aşamada ise içinde yaşanılan toplum ya da insanlık için bu “etki” arzu edilir bir durum olarak algılanır, diye ifade edilebilir.

KAYNAKLAR

- Arslan, E. (2006). “Neden Tarih Öğretiyoruz?”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 162-173.
- Arslan, E. ve Akçalı, (2007). “Kimlik Sunumu Olarak Tarih Eğitimi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 125-132.
- Aslan, S. (2008). Kişilik, Huy ve Psikopatoloji, Reviews, Cases and Hypotheses in Psychiatry RCHP, 2(1-2), 7-18.
- Ata, B. (2005). "Üniversite Öncesi Okul Tarih Öğretiminde Siyasi Tarihin Yeri" Prof. Dr. Oral Sander' in Anısına, Türkiye'de Siyasi Tarihin Gelişimi ve Sorunları Sempozyumu, 18 Ekim 2005, "<http://www.acikarsiv.gazi.edu.tr>" internet adresinden Word belgesi olarak elde edilmiştir.
- Ata, B. (2006). “İlköğretim 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi'nin Taslak Programının Geliştirilmesinde Karşılaşılan Sorunlar”, Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretimi, (Editör; Dr. Yasemin Doğaner), Birinci Basım, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, 121-129.
- Barton, K. C. and McCully, A. W. (2005). History, Identity, and the School Curriculum in Northern Ireland: An Empirical Study of Secondary Students' Ideas And Perspectives, *J. Curriculum Studies*, 37(1), 85–116.
- Başol, S.; Yıldırım, T.; Koyuncu, M.; Yıldız, A. & Evirgen, Ö. F. (2012a). *İlköğretim T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Ders Kitabı*, Beşinci Baskıya Ek, Devlet Kitapları, Ankara: Saray Matbaacılık.
- Başol, S.; Yıldırım, T.; Koyuncu, M.; Yıldız, A. & Evirgen, Ö. F. (2012b). *İlköğretim T. C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8 Çalışma Kitabı*, Beşinci Baskıya Ek, Devlet Kitapları, Ankara: Saray Matbaacılık.
- Çamdibi, H. M. (1983). Şahsiyet Terbiyesi ve Gazâli, İstanbul.
- Çapa, M. (2002). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Tarih Öğretimi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, 29-30, 39-55.
- Demircioğlu, İ.H. (2005). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demircioğlu, İ.H. (2010). “Tarih Öğretiminin Amaçları”, Tarih Nasıl Öğretilir, (Editör: Mustafa Safran), İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi, 65-69.
- Dilek, D. (2001), *Tarih Derslerinde Öğrenme ve Düşüncenin Gelişimi*, (1. Baskı), Ankara: Pegem-A Yayınevi.
- Doğaner, Y. (2005). *Yüksek Öğretimde Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Dersi Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Yeni Yaklaşımlar – Hacettepe*

- Üniversitesi Örneği-*, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Sayı:62, Cilt:XXI. <http://atam.gov.tr/yuksek-ogretimde-ataturk-ilkeleri-ve-inkilap-tarihi-dersi-ogretiminde-karsilasilan-problemler-ve-yeni-yaklasimlar-hacettepe-universitesi-ornegi/> internet adresinden 10.12.2012 tarihinde elde edilmiştir.
- Dönmez, C. ve Yazıcı, K. (2008). T.C. inkılap Tarihi ve Atatürkçülük Konularının Öğretimi, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Emiroğlu, G. (2006). “İlköğretim Düzeyinde İnkılap Tarihi Ders ve Konularının Öğretimi: Metot ve Etkinlikler”, *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretimi*, (Editör; Dr. Yasemin Doğaner), Birinci Basım, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, 97-119.
- Gamsız, S. (2012). *Ortaöğretim T. C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük*, İstanbul: Netbil Basım ve Yayıncılık A.Ş.
- Glesne, C. (2012). Nitel Araştırmaya Giriş, (Çev. Ed. Ali Ersoy, Pelin Yalçınoğlu, Bölüm Çev.: Elvan Günel), Ankara: Anı Yayıncılık.
- İşçimen, S. (2007). *Türkiye Cumhuriyeti'nde İlkokullarda Okutulan Tarih Ders Kitapları (1923-1931)*, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kafesoğlu, İ. (1963). Tarih İlimi ve Bizde Tarihçilik, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, 13(17-18), 1-16.
- Kara, K. (1998). *Liseler İçin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Ders Kitabı II*, Önde Yayıncılık: İstanbul.
- Karabağ, G. (2010). “Çağdaş Ülkelerde Tarih Ders Kitapları: Uluslararası Bir Bakış”, Tarih Nasıl Öğretilir? (Editör: Mustafa Safran), İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi, 149-156.
- Kaya, K. (2011). Çocuk ve Tarih Öğretimi, *Hayret*, 1, 20-25.
- Komisyon (2012). Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Devlet Kitapları, 2.Baskı, [Online]: <http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyuruayrinti.asp?id=8947> internet adresinden 19.12.2012 tarihinde indirilmiştir.
- Köstüklü, N. (2001). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*, 3. Baskı, Konya: Günay Ofset.
- Kuluri, K. (2003). “Tarih Öğretiminde Ayrımcılığın İki Yüzü: Failler ve Kurbanlar”, Tarihın Kötüye Kullanımı, (Çeviren: Nurettin Elhüseyni), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, (Tarihın Kötüye Kullanma Biçimleriyle Yüzleşmek Sempozyumu, Oslo, Norveç/ 28/30 Haziran 1999), 102-111.
- Kurt, Ö. (2006). *İlköğretim T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük 8*, Ankara: Yeni Çizgi Yayınları.
- Leeuw-Roord, J. Van Der. (2009). “Eşiğin Ötesinde: Avrupa Çapında Tarih Öğretiminin Doğası”, (Editörler: Aytekin, S.; Harnett, P.; Öztürk, M. ve Smart, D.), *Çok Kültürlü Bir Avrupa İçin tarih ve Sosyal Bilgiler Eğitimi*, Ankara: Harf Yayıncılık, 161-184.
- Lilletun, J. (2003). “Okulda Tarihin Rolü: Bir Norveç Perspektifi”, Tarihın Kötüye Kullanımı, (Çeviren: Nurettin Elhüseyni), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, (Tarihın Kötüye Kullanma Biçimleriyle Yüzleşmek Sempozyumu, Oslo, Norveç/ 28/30 Haziran 1999), 112-117.
- Meb, “İlköğretim Genel Müdürlüğü” (2004). “Yardımcı Eğitim Araçları” Sayı: B. 08.0.İGM.0.08.01.02.310/, Genelge No: 2004/81.
- Memioğlu, A.Z. (2004). Tarih Öğretimi Üzerine Bazı Düşünceler, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 303-309.
- Metin, C. (2006). “T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Konularının Ortaöğretimde Öğretimi: Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi”, *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretimi*, (Editör; Dr. Yasemin

- Doğaner), Birinci Basım, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, 45-56.
- Mills, C. W. (1979) Toplumbilimsel Düşün, (Çev: Ünsal Oskay) Kültür Bakanlığı Yayınları 305, Ankara: Meteksan Ltd. Şti.
- Nichol, J. (1991). *Tarih Öğretimi*, (Yayına Hazırlayan: Mustafa Safran). Londra.
- Okur, Y., Sever, A., Aydın, E., Kızıltan, H., Aksoy, M. ve Öztürk, M. (2012). Ortaöğretim Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi, Dördüncü Baskı, Devlet Kitapları, Ankara: Başak Matbaacılık.
- Özdemir, O.; Özdemir, P.G.; Kadak, M.T. ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Palazoğlu, A. B. ve Osman, B. (1993). *Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük I Ders Kitabı*, Ankara: Koza Eğitim ve Yayıncılık.
- Safran, M. (2006a). "Türk Tarihi Öğretimi ve Meseleleri", *Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler*, Ankara: Gazi Kitabevi, 175-189.
- Safran, M. (2006b). "İnkılap Tarihi Öğretiminde Yaklaşım Sorunları", *Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler*, Ankara: Gazi Kitabevi, 99-111.
- Safran, M. (2006c). "Değerlendirme", *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretimi*, (Editör; Dr. Yasemin Doğaner), Birinci Basım, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, 196-211.
- Sardoğan, M.E. ve Karahan, F.T. (2007). "Kişilik Gelişimi", Eğitim Psikolojisi (Editör: Ali Kaya), 2. Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık, 135-170.
- Stradling, R. (2003). *20. Yüzyıl Avrupa Tarihi Nasıl Öğretilmeli*, (Çeviren: Ayfer Ünal). Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul: Step Ajans.
- Şahin, M. (1998). *İlköğretim T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük 8*, Ankara: Dörtel Yayıncılık.
- Şimşek, A. ve Pamuk, A. (2010). "Tarih Yazıcılığının Dünü, Bugünü ve Yarını Üzerine Kısa Bir Bakış", *Tarih Nasıl Öğretilir*, (Editör: Mustafa Safran), İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi, 21-26
- Taymur, İ. ve Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: Tanımı, Sınıflaması ve Değerlendirmesi, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177.
- TDK "Türk Dil Kurumu" (2012). "Kişilik", "Karakter" <http://www.tdkterim.gov.tr/> internet adresinde yer alan Bilim ve Sanat Terimleri ile Türkçe Genel Sözlüklerinden 20 Aralık 2012 tarihinde elde edilmiştir.
- Tekeli, İ. (1998). *Tarih Bilinci ve Gençlik*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2000). "İlköğretim Okulları ve Liselerde Tarih Eğitimi", Tarih Öğretiminin Yeniden Yapılandırılması, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2-3 Aralık 2000 ODTÜ Kongre ve Kültür Merkezi, Ankara), Tarih Vakfı Yayınları. İstanbul, 8-40.
- Ulusoy, K. (2009). Lise Öğrencilerinin Tarih Dersi Sayesinde Elde Ettiği Bazı Kazanımlar, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 115 -134.
- Wikipedia (2012). "Historical Figure", http://en.wikipedia.org/wiki/Historical_figure#Political_appropriation internet adresinden 20.12.2012 tarihinde elde edilmiştir.
- Wirth, L. (2004). "Tarihi Kötüye Kullanma Biçimleriyle Yüzleşmek", Tarihin Kötüye Kullanımı, (Çeviren: Nurettin Elhüseyni), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, İstanbul: Step Ajans. (Tarihin Kötüye Kullanma Biçimleriyle Yüzleşmek Sempozyumu, Oslo, Norveç/ 28/30 Haziran 1999), 18-58.
- Yanpar, T. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yediyıldız, B. (1995). Milli Kimlik ve Tarih, *Tarih Boyunca Anadolu'da Türk Nüfus ve Kültür Yapısı*, Ankara, 62-68.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Ö. (2003). Türkiye’de Tarih Öğretiminin Sorunları ve Çağdaş Çözüm Önerileri, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 181-190.
- Yılmaz, K ve Kaya, M. (2011). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Tarih Algısı ve Tarih Öğretimine Pedagojik Yaklaşımları, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(6), 73-95.
- Yılmaz, M.S. (2006). “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Konularının İlköğretimde Öğretimi”, *Türk Eğitim Sisteminde Atatürkçülük ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Öğretimi*, (Editör; Dr. Yasemin Doğaner), Birinci Basım, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, 23-44.

SUMMARY

National history teaching includes the significant events throughout a wide range of time, starting with the formation of a community as a nation up to the present time period. From this wide range of time, especially teaching the recent history to the younger generations is among the priorities of each country's history teaching. In our country, this priority corresponds with the Republic of Turkey Revolution History and Kemalism courses. In the revolution history teaching, which is a part of history teaching, the most used materials are the textbooks. Historical characters are used frequently in the textbooks used in these courses. Historical character is a term used for "people who have lived in the past and who have been influential in a significant historical event that happened during their lifetimes or been influenced by that event because their status". Writing a textbook without historical characters is impossible. However, the most important issue at this stage is the absence of any criteria in determining which historical characters to include. The writer or the writers of the textbooks mostly determine which historical characters to use in the textbooks. At this stage, the subjects and the historical characters determined by the writer to convey these subjects are included in the textbooks. There are specific factors that guide the writers' use of historical characters. In this study, from the factors affecting the use of historical characters in the Republic of Turkey Revolution History and Kemalism textbooks, educational purpose, content, the effect of the politicians and wins/losses or success/failures of the historical characters will be examined in the context of history teaching.

In this study, "case study", which is among qualitative research designs, is used. Since in-depth analysis of the factors affecting the use of historical characters in Republic of Turkey Revolution History and Kemalism textbooks was done, "case study design" was used. In addition, criterion sampling technique, which is one of the sampling techniques in qualitative research, was used. The basic understanding behind this technique is to study all the cases that meet a set of pre-determined criteria. Also, descriptive data analysis from the qualitative data analysis techniques was used since the data collected in the study would reveal what the data said in relation to the research problem and which results the data put forward. In the scope of this study, textbooks written by Şahin (1998), Kurt (2006), Palazoğlu and Bircan (1993) and Kara (1998) that were used in previous years and textbooks written by Başol et al. (2012ab), Komisyon (2012) and Gamsız (2012) that were used in 2012-2013 academic year were examined in terms of factors affecting the use of historical characters in "Republic of Turkey Revolution History and Kemalism" textbooks.

Information from "Bizim Tarih", written by Muallim Ahmed Halid (1926-1927) and presented by İşçimen (2007), and "Cumhuriyet Çocuklarına Tarih Dersleri", written by İhsan Şerif (1927-1928) was made use of at this stage.

Today, there is a different understanding in constructing the Republic of Turkey Revolution History courses compared to the early years of the republic. For

example, instead of direct praises of the regime, the significance of historical characters' works were mentioned in the books from 1993 to 2006. These days, scarcely any praise words used in textbooks. The aforementioned courses were handled with an understanding of constructing citizenship objectives and were developed by adapting some opinions, ideas and points of view in order to sell people the official ideology.

The scope of the events and the transmission process rather than the selection of the place and period play a decisive role in determining the historical characters in textbooks. The biggest problem at this stage is leaving the content selection to the discretion of the writers. Another issue at the center of criticisms of history teaching from past to present is focusing more on political events.

When the current Republic of Turkey Revolution History and Kemalism textbooks (Gamsız, 2012) were analyzed, it was seen that four of the characters included were alive. However, within the framework of constructing Republic of Turkey Revolution History and Kemalism courses, including more historical characters is anticipated due to the inclusion of more recent events.

The interest of political powers in historiography and history teaching is more than other disciplines and other areas of learning. When the post-Atatürk period is examined in terms of historiography and history teaching, it is seen that political powers have interfered with history teaching, not with historiography and tried to indoctrinate their points of view to the younger generations.

The intervention of politicians to history teaching still continues in a variety of ways. When it comes to the courses of Republic of Turkey Revolution History and Kemalism, as stated earlier both the effects of the regime as well as the perspectives of the political powers lead to bias in selecting the "historical characters" when compared to other history courses.

In history teaching, not only the political events, battles and wars but also cultural, economic and social events must be addressed. Thus, these courses, freed from one-sided and information-based transmission of historical events, will help the students to make their own conclusions in a historical fiction.

It was stated in recent years that post-1945 social events would be included in the Republic of Turkey Revolution History and Kemalism courses. However, when the primary and secondary education textbooks are examined, it is seen that post-1945 events are partly addressed at primary level but not addressed at all at secondary level.

What is unchanged in Republic of Turkey Revolution History and Kemalism textbooks from past to present is the inclusion of the winners and exclusion of the losers. Since giving students different perspectives in a historic event is

among the purposes of history teaching, it is apparent that different perspectives will not be gained this way.

The problem in using historical characters in textbooks is using the concepts of historical personality and historical person instead of historical character. At this stage, the key question to be asked is whether every person can be used in history teaching and used in textbooks or not. The answer to this question is, yes, every person who lived in the past can be used in history teaching and in textbooks. However, this should be explained immediately: A person who lived in the past but did not have any affect in the realization or the course of an event should be considered a “historical personality”.

In our opinion, for a historical character to transform into historical personality the following conditions should appear and must be accomplished step by step. The last step means a historical character is transformed into a historical personality. These stages are:

- 1- The opinions, thoughts and behaviors of a historical character are consistent
- 2- These opinions, thoughts and behaviors are affected by the cultural, social, economic and political structures he/she lives in and affect these structures.
- 3- This “effect” is seen as a desirable situation by the society he/she lives in or for humanity.